

ІНТЕРАКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ НА УРОКАХ

А. Я. Кононюк

ВЕСЕЛИЙ АЛФАВІТ

Уроки навчання грамоти

1 КЛАС

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 371.31
ББК 74.268.1
Д69

*Серію «Інтерактивні форми роботи на уроках»
засновано 2009 року*

Рецензенти:

доцент, кандидат педагогічних наук

Ониськів З. М.;

вчитель початкових класів вищої категорії, старший вчитель

Походжай Н. Я.

Кононюк А. Я.

Д69   Веселий алфавіт. Уроки навчання грамоти : 1 клас /
А.Я. Кононюк. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан,
2012. — 164 с. — (Інтерактивні форми роботи на уроках).

ISBN 978-966-10-1148-8 (серія)

ISBN 978-966-10-2670-3

У посібнику пропонуються розробки уроків навчання грамоти (читання) для 1-го класу, до навчальної програми МОНмолодьспорту України.

Матеріали побудовані відповідно до «Букваря» М.С. Вашуленка та О.В. Вашуленко. Мета посібника — допомогти вчителям ефективно організувати навчальний процес у 1-му класі.

Розробки уроків містять цікавий дидактичний матеріал (загадки, вірші, скоромовки, чистомовки), різноманітні навчальні, розвиваючі та ігрові завдання.

УДК 371.31
ББК 74.268.1

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1148-8 (серія)
ISBN 978-966-10-2670-3

© Навчальна книга — Богдан, 2012

Урок-гра «М'ячик»**М м**

Тема. Звук [м], позначення його буквою «м» (ем). Читання прямих складів із вивченими літерами. Велика буква на початку речення.

Мета: ознайомити учнів із звуковим значенням букви «м» (ем), формувати вміння читати прямі склади з буквою «м» (ем); удосконалювати звуковимову і розвивати фонематичний слух, збагачувати словниковий запас учнів, формувати навички монологічного мовлення; виховувати інтерес до рідної мови, дбайливе ставлення до своїх речей.

Обладнання: демонстраційний матеріал — картки із зображенням птахів, тварин; предметні малюнки; роздатковий матеріал: аналогічні предметні малюнки, м'ячик.

Хід уроку**I. Організаційний момент.**

Пролунав дзвінок, починаємо урок.

II. Вивчення нового матеріалу.**1. Повідомлення завдань уроку.**

— Діти! Саме вчора трапилася незвичайна казкова подія. Сідайте рівненько і уважно слухайте.

На спортивному майданчику великої школи учні гралися... Відгадайте, чим?

Б'ють мене старі й малі
І в повітрі, й на землі,
Та від цього не вмираю,
Тільки весело стрибаю. (М'яч)

— Який звук чується на початку слова?

— Який це звук? Чому?

— Чи знаєте інші слова, які починаються звуком [м]?

— Отже, нам обов'язково потрібно знати цей звук і букву, якою він позначається. Тож сьогодні на уроці ви будете разом з м'ячем

виконувати різні завдання, які допоможуть вам засвоїти нову букву та її звукове значення.

2. Артикуляційна гімнастика.

— Пролунав дзвінок, і учні швиденько побігли на урок. А м'яч так і залишився на спортивному майданчику. Лежав, лежав та раптом ожив і покотився стежиною до...

— Відгадайте, куди? (До лісу, до парку...)

— Поки м'ячик котиться, давайте розкажемо про нього. Що ви знаєте про м'яч?

(Діти розповідають про колір м'ячів, про розміри, з якого матеріалу виготовляються, в які ігри ним можна грати, як називаються м'ячі залежно від гри.)

— Котився, котився і на лісовій галявині опинився. Стомився і біля пенька зупинився відпочити. Слухає «розмову лісу». Давайте і ми послухаємо.

Повзе вуж у траві — с-с-с-с.

Пролетів жук — ж-ж-ж-ж.

Заспівав комарик — з-з-з-з.

Забриніла бджілка — дж-дж-дж-дж.

Дзюркоче вода у струмочку — дз-дз-дз-дз.

Просимо тишу — ц-ц-ц-ц.

3. Добір слів зі звуком [м] за малюнками.

Хто у Африці живе,

Цілий день банан жує?

Дражнить всіх мале звірятко.

Хто це, діти? (*Мавпенятко*)

— Діти, подивіться на малюнок. Мавпочка переїжджає на нову квартиру. Назвіть речі, які вона взяла із собою. Де чуємо звук [м] у цих словах?

4. Фізкультхвилинка.

— Ой, дивіться, дивіться, наш м'ячик допомагав переносити мавпочці речі і заснув. Це вже дійсно стомився. Давайте і ми перепочинемо.

Діти, загинаючи по черзі пальчики, промовляють:

Ось цей пальчик — мій дідусь,

А оце — бабуся,

Ось цей пальчик — мій татусь,

А оцей — матуся.
А оцей маленький пальчик -
Я сам, (*ім'я дитини*).

5. Звуковий аналіз слів.

— Прокинувся наш мандрівник і зрозумів, що заблукав. Почав плакати, та так голосно, що позбігалися лісовички. Вони пообіцяли допомогти йому, якщо він відгадає загадки і побудує звукову модель відгадок.

Стебельце — шорстка драбинка,
У серединці — чорна вуглинка,
Пелюстки блискучі, як лак.
Це квітує червоний ... мак.

— Я цьому дивуюся щоденно, —
Татові зізнався малий Славко.
— Чом корова їсть траву зелену,
А дає нам біле ... молоко.

Мию, мию без жалю,
Мию там, де брудно.
Цю роботу я люблю,
Та від неї худну. (*Мило*)

стежиною, де лісу буйні шати, трудівничок вертається до хати.
Його й не видно від землі, малого, а тягне — більше від себе самого.
(*Мураха*)

Має жовту спідничку,
Од вітрів ховає личко.
До сонця руки простягає.
Кличе дощик — хай напуває.
Вона солодка і смачна,
А діткам корисна яка! (*Морква*)

Анжеліка Кононюк

(*Діти колективно називають звуки, дають їм характеристику, викладають звукові моделі слів-відгадок.*)

— Лісовички одразу показали, де живуть мурахи. І м'ячик весело покотився на пошуки.

6. Гра «Виправ слово».

— Мурахи дуже зраділи гостеві і попрохали пограти з ними у гру, яка називається «Виправ слово».

Там на клумбі росте бак. Ой не так, ой не так – Там на клумбі росте ... <i>мак</i>. В морі плескається корж. Все ж не корж, а швидше ... <i>морж</i>. На дивані кіт гурчить. Ні, не правда, він ... <i>мурчить</i>.	В нірку враз сховалась тиша, Та не тиша, може, ... <i>миша</i>. В лісі виросла Галина. Не Галина, а ... <i>малина</i>. Муку меле старий тин, Ні, напевно, меле ... <i>млин</i>. <i>В.Пишалко</i>

— А потім мураха відвів маленького сміливця до сосни, де сидів ведмідь. Бурмило згодився показати дорогу з лісу, якщо м'ячик розповість йому про нову букву.

7. Ознайомлення з новою буквою.

- Звук [м] позначається буквою «ем». Буква «ем» є велика і мала.
- На що схожа буква ця?

Дві сестрички невеличкі одягли нові спіднички,
 Узялись міцніш за руки – і гулять мершій на луки.
 Біжимо – не доженем, не сестричок – букву «ем».

В. Гринько

Два горба у верблюда, дві гори у степу.
 Як погляну, то всюди букву «ем» я знайду.

Л. Андрієнко

Знають букву «М» малята. З нею пишуть слово «МАТИ».
 Ще морозиво і море. Схожа буква «М» на гори.

8. Утворення і читання складів.

а) Казка-гра.

Жили-були в одному місті голосні (а, о, у, и, і), а в іншому – приголосні. Особливо був найдобрішим звук [м]. Запросили приголосні до себе в гості голосних. Сів звук [а] на машину і поїхав, їде й пісеньку співає. А яка в нього пісенька? (А-а-а)

Радісно зустрів його звук [м], привітав. Запропонував звук [м] звукові [а] познайомитися з жителями міста Приголосних. Сіли вони вдвох на машину, їдуть і пісеньку співають: «А-а-а-а-м-м-м-м». Під'їхали вони до будиночка, де живуть інші приголосні, привіталися. Сподобалося звукові [а] місто. Але вже вечір і час повертатися додому. Подякував голосний своїм друзям за гостину і запросив їх до себе в місто Голосних.

б) Гра «Чарівна квітка».

— Розгляньте чарівну квітку. Тут живе буква «М» зі своїми партнерами. Прочитайте їх імена: «А», «О», «У», «И», «І». Якщо «М» стане поруч із будь-якою з них, утвориться склад.

9. Робота за підручником «Буквар».

1) Розгляд малюнків, звуковий аналіз слів.

— Наш м'ячик прикотився до Букварика. Навчимо його читати?

2) Читання складів і слів.

— Побачила м'ячик сорока і полетіла всім розповідати про незвичайного гостя.

— І кожна пташка хоче з м'ячиком познайомитися, розповісти про себе. Але ж птахи не вміють говорити. Допоможіть їм. Прочитайте спочатку склади.

(Гра «Перекладачі»)

Сова — му (*мудра*).

Дятел — ма (*маленький*).

Синичка — мо (*молоденька*).

— Які слова можна утворити з цих складів? (*Мамо, маму.*)

3) Складання розповіді за малюнком.

— Уважно розгляньте малюнок.

— Кого ви бачите?

— Що робить мама?

— Який у неї настрій?

4) Складання речень за малюнками і схемою.

— Складіть про маму речення.

У _____ .

(*У мамі молоко. У мамі фарби. У мамі сукня. У мамі намисто. У мамі пензлик.*)

— Що мама робить?

Мама _____ .

(*Мама малює фарбами картину. Мама малює портрет доньки.*)

5) Читання тексту.

10. Гра з м'ячем «Придумайте слово».

— Діти, м'ячик дуже вам вдячний за допомогу і прийшов з вами погратися.

М'ячик наш кругленький,
Спритний і гарненький.

Я його кидаю, склади вам називаю.
Ви мяча впіймайте
І слово відгадайте.

(Учитель називає склад (ма-, ми-, ме-, мі-) і кидає учневі м'яч, а він називає слово з цим складом.)

II. Гра «Діалог».

— Чим на букву «М» смачненьким вас частує ваша ненька?
(Мед, морозиво, малина...)

— Чи знаєте на «М» ім'я?
(Михайло, Микола, Марія, Марина, Максим, Мар'янка, Мирослава, Мирон, Матвій, Мефодій, Мирослав, Марко, Мусій, Микита, Макар, Максим, Меланія...)

— Тепер мені допоможіть — на «М» тварину підкажіть.
(Мавпа, мурахи, морж.)

— І ще разок допоможіть — на «М» рослину підкажіть.
(Морква, малина, мальва...)

III. Підсумок уроку.

— Чому ця історія трапилася з м'ячем? Як ви поводитесь зі своїми речами?

— Що вам сподобалось на уроці?

— Які нові слова ви запам'ятали?

М'ячик — це вам не санчата, не пенал, не олівець.

Є в усіх речей початок, є в усіх речей кінець.

М'яч стрибає без упину із животика на спину.

Тільки що у нього де, ніхто в світі не знайде.

Урок-подорож «Політ на ракеті»

І і

Тема. Звук [і], позначення його буквою «і». Буква «і» в ролі окремого слова.

Мета: ознайомити дітей із звуком [і] і буквою «і»; пояснити, що буква «і» позначає м'якість приголосних звуків; дати уявлення про «і» в значенні окремого слова; вправляти в читанні складів та слів з буквою «і».

Обладнання: набірне полотно, склади, малюнки, набір різних іграшок.

Хід уроку

I. Хвилинка психологічного розвантаження. Вітання гостей, присутніх на уроці.

Учениця. Є славний звичай в нашого народу,
Гостям, що прибувають звідусіль,
Свій щедрий дар приносять в нагороду:
На рушнику пахучий хліб і сіль.

(Діти вручають хліб гостям).

II. Вивчення нового матеріалу.

1. Повідомлення теми уроку.

— Урок сьогодні в нас буде незвичайний. Усі ми здійснимо космічний політ.

Із паперу літаки поробили хлопчак.

Мріють стати пілотами — тяжка це робота.

Зірки високо моргають, підбадьорюють хлоп'ят.

Н. Становська

Лайнер в небо щоб підняти, треба вчитись й працювати.

— На чому ми зможемо полетіти? Хто допоможе словами скоромовок і віршів?

Учениця. Лелека ластівку питає:

— Хто вище всіх птахів літає?

— Літають люди вище всіх,

На літаках своїх легких.

— На чому ще ми можемо літати? (*На ракеті, на гелікоптері.*)

2. Мовна розминка.

— Промовимо скоромовки про польоти.

- 1) Летіла сова, торохтіла слова.
- 2) Летіла лелека, заклекотіла до лелеченят.
- 3) Летів горобчик — сів на стовпчик.
- 4) Хитру сороку спіймати морока,
А на сорок сорок сорок морок.

3. Артикуляція звука [i], віднесення його до голосних.

— Діти, ви вже знаєте, на чому літають люди, і знаєте, що птахи літають. Дорогою я побачила таку картину:

У дворі індик поважний походить,
Зібрав пташиний рід і друзів звеселяє:
То у танок піде, то на сопілці грає,
І пісенька весела там голосно лунає.

Анжеліка Кононюк

(Показ малюнка індика).

— Яким звуком починається назва цього птаха? (*Звуком [i].*)

— Послухайте казочку про наш язичок.

«Повертається язичок із лісу, переходить через річку містком, а назустріч йому пісенька коника: і-і-і. Захотів язичок і цю пісеньку вивчити. Усміхнувся, залишив у дверях вузеньку щілінку, опустив хвостик до ганочку і дзвінко-дзвінко заспівав: «І-і-і...»

— Давайте вимовимо і визначимо, який це звук. (*Голосний.*)

4. Виділення звука із вірша.

— Ми сьогодні подорожуємо із звуком [i]. А чи є в цьому вірші слова із звуком [i]?

Кличе ревом нас ракета,
Для польоту на планету,
Вирушаємо на Марс,
Зірки вже чекають нас.
В невагомості пливемо,
І тихенько всі ми йдемо,
Починаєм тренування,
Будь готовим до змагання.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі,
придбайте, будь ласка, повну версію книги.